

Besparen of groeien: natuurwet of keuze?

2012/21
14 | 05 | 2012

MENSEN

WELVAART

BESCHERMING

Marc De Vos
Directeur Itinera Institute

De verkiezingsuitslagen in Frankrijk en Griekenland, regeringscrises in Nederland, Roemenië en Tsjechië, een onheilspellend referendum in Ierland: Europa kreunt onder besparingsmoehheid en een radicaliserende publieke opinie. De economische vraag naar de beste remedie tegen de schuldencrisis en voor de euroredding wordt daarmee ook een politieke vraag. Zonder voldoende politieke consensus op nationaal vlak kan Europa de crisis immers niet bezweren.

Met de wind van de Franse presidentsverkiezingen in de zeilen wordt gehoopt op een groeipact om de pijn te verlichten en de rangen te sluiten. Ook in België wil de PS, bij monde van minister Onkelinx, een “relanceplan”. Dat is een welgekomen ambitie. Maar er bestaat geen magische groeiknop om de economie te versnellen. Het arsenaal aan mogelijke groeiversnellers is ook zeer beperkt. Sterker nog: wie de zaken in perspectief plaatst, beseft dat een periode van mindere groei zo goed als onvermijdelijk is.

Heel West-Europa —evenals de VS en Japan— heeft decennialang schulden opgebouwd. Daarmee werden economische prestaties opgesmukt en crisissen bezwoeren. In België, bijvoorbeeld, is de totale privé- en publieke schuld tussen 1980 en 2010 meer dan verdubbeld in verhouding tot de totale economie. 90% van onze overheidsschuld dateert van vóór de crisis. Frankrijk heeft in 35 jaar geen begroting in evenwicht gekend. De Italiaanse economie is in de 21ste eeuw gewoon nog niet gegroeid. In landen als Spanje, Ierland en Portugal brachten Euro

en goedkoop krediet dan weer zeepbellen op de vastgoedmarkt: andermaal schulden.

De financiële crisis en de daaruit volgende kredietcrisis hebben ons pijnlijk geconfronteerd met de realiteit dat een deel van onze welvaart artificieel was. De afbouw van dat luchtkasteel vergt een collectieve aanpassingsperiode die onvermijdelijk weegt op groei. Niemand bespaart om te besparen. Strengere begrotingsdoelstellingen zijn geen oefening masochisme. Ze onderkennen veeleer dat

besparen noodzakelijk is om onze groei weer duurzaam te krijgen en dat we niet langer onze rekeningen naar de volgende generaties kunnen schuiven. Die aanpassing wordt bijkomend verzwakt en verlengd doordat de Europese banken en overheden vast zitten in het moeras van de eurocrisis en daardoor onvoldoende tegengas kunnen geven. Dat geeft ook onvermijdelijk ontevredenheid in de publieke opinie, die collectief moet afkicken van schuldverslaving en van de idee dat welvaart en verworvenheden eeuwigdurend zijn.

Wat moet er gebeuren? Prioritair is het doorbreken van de spiraal in de probleemlanden van Zuid-Europa. Besparen is daar absoluut noodzakelijk, maar zeker niet voldoende. De Europese leiders herhalen de fout van de Grote Depressie door uitzichtloze verarming te organiseren. De al even pijnlijke structureelhervormingen zijn van levensbelang, maar zullen pas geleidelijk renderen. Er moet een positief perspectief worden geboden en dat kan op dit moment alleen met meer Europese solidariteit. Zijn we bereid de lijdende bevolking te helpen en hen te tonen dat hun offers zullen werken?

Ik onderken zeker het risico dat solidariteit wordt misbruikt, of de broodnodige hervormingen in de probleemlanden zou vertragen. Maar we zijn bedreven genoeg, met Duitsland en Frankrijk voorop, om strikte voorwaarden en controle te hanteren. Er is zelfs al een institutioneel vehikel, namelijk de Europese Investeringsbank, dat precies voor relance dient. Het alternatief is het hellend vlak van een economische afgrond die eindigt in politieke instabiliteit of erger. Een uitstap uit de euro wordt dan niet alleen logisch, maar onafwendbaar. We zijn daar nu

“

Strengere begrotingsdoelstellingen zijn geen oefening masochisme. Besparen is noodzakelijk om onze groei weer duurzaam te krijgen en onze rekeningen niet langer naar de volgende generaties te schuiven.

”

dichtbij. Maar ook indien één of meerdere landen de eurozone zouden verlaten, zal de weerslag op de resterende kwetsbare eurolanden en op hun bankensysteem zwaar zijn.

We moeten niet veel illusies koesteren. Europa heeft bitter weinig geld op overschot en de buitenwacht staat niet klaar om hier Sinterklaas

te spelen. De eurocrisis heeft de schuldenverstremming van banken en landen nog vermeerderd in plaats van verminderd. Zolang we die niet kunnen doorbreken, zullen we de

bladzijde van de crisis niet omslaan. We moeten dus vooral slimme maatregelen nemen die minstens budgettair neutraal zijn, gekoppeld aan stevige hervormingen die de basis kunnen leggen voor een nieuwe welvaartssprong. Wie denkt met nieuwe belastingen en subsidies instant nieuwe groei te kunnen toveren, overschat het rendement van de potentiële belastingen, onderschat hun keerzijde van economische schade en miskent de ernst van de schuldafbouw die de onze is.

We moeten er ook over waken niet alle landen over dezelfde kam te scheren. Europese coördinatie moet voldoende variatie inbouwen. België is niet Griekenland of Italië, maar ook niet Duitsland of de VS. Wat geldt voor het ene land, geldt niet noodzakelijk evenzeer voor het andere. De Belgische basisgegevens zijn voldoende bekend. Onze staatsschuld is bij de allerhoogste, zelfs abstractie makend van het Dexia-risico. De meerkosten van de vergrijzing zijn niet voorbereid. Totale belastingdruk en overheidsbeslag zijn bij de hoogste ter wereld. De regering Di Rupo belast meer dan ze bespaart. Ons begrotingstraject is een oefening van grote geleidelijkheid. Onze trendmatige prestatie als exporteconomie is geleidelijk verlies van marktaandeel.

Wie marge zoekt in België weet dat die veeleer moet komen van lastenverschuiving dan –verhoging, van efficiëntiewinsten in plaats van budgetverhoging of lineaire besparingen, van groeigerichte hervormingen in plaats van politieke relance. Tussen besparen en groeien valt niet te kiezen. Beide hebben dezelfde doelstelling en beide zijn noodzakelijk. Het komt er op aan hen verstandig te

“

De eurocrisis heeft de schuldenverstremming van banken en landen nog vermeerderd in plaats van verminderd. Zolang we die niet kunnen doorbreken, zullen we de bladzijde van de crisis niet omslaan.

”

combineren. Maar onze uitgangspositie is onmiskenbaar: schulden te hoog, economisch potentieel te laag. Zolang we niet doortastend beide problemen aanpakken, veroordelen we onszelf en onze kinderen tot stagnatie.

Marc De Vos doceert aan de UGent en is de directeur van het Itinera Institute

Twitter @devosmarc

Voor duurzame economische groei en sociale bescherming.